

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 15 maj 1920 kl. 11 f. m.

*Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 15,
i anledning av första kammarens beslut rörande en av
herr Lindhagen väckt motion angående skrivelse till
Konungen med begäran om övervägande och eventuellt
förslag beträffande reglering av förhållandet mellan lands-
bygden och städerna m. m.*

*Motionen
och första
kammarens
beslut.*

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 184, har herr *Lindhagen* hemställt, att regeringen ville överväga, hos vederbörande ställa under debatt samt eventuellt framkomma med successiva förslag uti följande av dagspolitiken väsentligen försummade spörsmål, nämligen angelägenheten att reglera:

a) *förhållandet mellan landsbygden och städerna* eller frågan

1. om städernas, särskilt storstädernas, tillväxt skall få bero på slumpen och den enskilda företagsamheten eller

2. om för städernas, särskilt storstädernas, tillväxt bör sättas någon gräns, så att de ej överflygla folket, äventyra rasen genom sin onatur på många sätt samt hota en växande myckenhet människor med plötsliga utbrott av livsmedelsbrist, farsoter, trångboddhet, dyrtid och arbetslöshet;

b) *förhållandet mellan jordbruk och industri* eller frågan

1. om den ena eller andra näringens dominerande skall få bero av slumpen och den enskilda företagsamheten allenast eller

2. om för industrien bör sättas någon gräns, så att den ej överflyglar folket, berövar det möjligheterna till ett naturenligt levnadssätt och skapar existenser, som ständigt hotas av konjunkturer;

c) *förhållandet mellan befolkningens tillväxt och landets resurser* eller frågan

1. huruvida och till vilken gräns landet kan tillbörligt sörja för en växande befolknings behov av föda, kläder, bostad, värme och ljus samt

2. särskilt huru tillgång till jordbruk med byggnadsvirke, bränsle och ljus skall kunna tillförsäkras de nya barnskolor, som utgå ur jordbrukarhemmen, och även andra;

d) *förhållandet mellan de nationalekonomiska värdena och mänsklighetsvärdena* eller frågan

1. om den materiella nyttan, uttryckt i pengar efter marknadspris, är den viktigaste faktorn i den sociala frågan, såsom tidens statskonst merendels lär, eller

2. om personlighetens inre utveckling, uttryckt i andliga förmögenheter, som ej äro till salu, också äro värden att beakta vid de sociala spörsmålens begrundande.

Med anledning av motionen hemställde första kammarens utskott på anförda skäl, att motionen icke skulle till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Vid ärendets behandling i kammaren den 22 mars 1920 begränsade motionären sin hemställan till ett under den i ärendet förda debatten framställt yrkande, »att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville överväga, hos vederbörande ställa under debatt samt eventuellt framkomma med förslag i den allt mer brännande frågan om storstädernas tillväxt och industriens utbredning och i vad mån samhället kan och bör ingripa reglerande, så att nämnda tidsströmningar ej överflygla folket, åsidosätta landsbygden och jordbruket samt skapa oöverbärliga missförhållanden». Detta yrkande bifölls av kammaren.

Beslutet delgavs andra kammaren, som hänvisat ärendet till sitt femte tillfälliga utskott.

Såsom av ovan anförda redogörelse för första kammarens beslut framgår, rör ifrågavarande ärende, i det skick det nu föreligger till andra kammarens bedömande, särskilt förhållandet mellan landsbygden och städerna. Motionären har gjort sig till tolk för betänkligheterna mot städernas, i synnerhet storstädernas tillväxt. I sådant hänseende anför

Utskottet.

motionären bland annat följande: »Storstaden är ett barn av den industriella olyckan, det stora kräftsåret på den nutida samhällskroppen, nödens, brottets, ohälsans, hatets, dödskampens stora tummelplats. Den är onaturens, bostadseländets, livsmedelbristens, alkoholismens och tobaksmissbrukets högsäte. Vid jämförelse mellan ljussidor och nattsidor sjunka de förra undan som en svag strimma bortdöende ljus i ett stort mörker.» Därest motionären med nämnda uttalande avser förhållandena i vårt land, något som icke jävas av motionen, synes han hava överdrivitorstädernas missförhållanden. Man bör icke i detta sammanhang förglömma den stora betydelse i kulturellt hänseende inom skilda områden, som större befolkningscentra med därstädes samlade institutioner av olika slag utgöra för en nation.

Enligt utskottets förmenande uppstå obestridliga missförhållanden, åtminstone för vårt lands vidkommande, först då städerna tillväxa i sådan grad, att landsbygden därigenom avfolkas och dess berättigade intressen skjutas åt sidan. När utvecklingen nått en sådan punkt, är dock synnerligen vanskligt att avgöra, och spørsmålets lösning blir i mycket beroende av vederbörandes individuella uppfattning.

Då nu motionärens huvudsyfte, i den del motionen fullföljts, synes vara, att Kungl. Maj:t och underlydande myndigheter böra ägna ifrågasvarande spørsmål sin särskilda uppmärksamhet, samt första kammaren för sin del beslutit en framställning till Kungl. Maj:t i sådan riktning, har utskottet icke anledning motsätta sig, att andra kammaren deltagar i medkammarens beslut. Skulle genom en riksdagsskrivelse kunna vinnas upplysning om vad som i ifrågasvarande ämne åtgjorts i de s. k. kulturländerna, vore alltid något vunnet.

Utskottet får vidare erinra därom, att riksdagens kamrar helt nyligen med anledning av motion av herr Osberg på hemställan av jordbruksutskottet i dess utlåtande nr 66 beslutit i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning angående vilka åtgärder, som må kunna utöver vad redan skett vidtagas till förekommande av landsbygdens avfolkning, samt att Kungl. Maj:t därefter ville för riksdagen framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning. Genom berörda beslut synes andra kammaren redan hava intagit en sådan ståndpunkt till en del av föreliggande ärende, att det kan förväntas, att kammaren behjärtar de strävanden, som tagit sig uttryck i första kammarens beslut.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 15 maj 1920.

På utskottets vägnar:

IVAR SWARTLING.

Närvarande herrar: *Swartling, Ljungberg, Bengtsson i Kullen**, *Sjöström, Holmner**, *Alvin**, *Lidström**, *Andersson i Falkenberg, Jansson i Ljusterö** och *Ander**.

*Ej närvarande vid utlåtandets justering.